

İzmir'in Çernobiline Kesilen Para Cezası Onandı... RADYOAKTİF ATIĞA PARA CEZASI VAR, BERTARAF GİRİŞİMİ YOK

Sekretarya hizmetlerini Şubemizin yürüttüğü Nükleer Karşı Platform (NKP) İzmir Bileşenleri'nin uzun yıllardır gündemde tutmaya çalıştığı Gaziemir'deki radyoaktif atıkların tehlikeli olduğu Anayasa Mahkemesi kararıyla bir kez daha tescillendi.

Şirketin para cezasına itirazını değerlendiren Anayasa Mahkemesi, çevre sağlığını korumanın devletin görevi olduğu vurgu yaparak, şirket veya yetkililerine para cezası dışında herhangi bir adli veya idari yaptırım uygulanmadığına dikkat çekti. Mahkeme kararları ve bilirkişi raporlarıyla risk oluşturduğu defalarca tescil edilmesine rağmen, yerleşim bölgesinde bulunan eski kurşun fabrikasının işletme alanına gömülü atıkların temizlenmesine yönelik 2007 yılından bu yana herhangi bir adım atılmadı. Radyoaktif atıklar, binlerce insanın yaşadığı kent merkezinde gömüldükleri günden bu yana tehlike saçmaya devam ediyor.

Resmi Gazete'de 26 Şubat 2020 tarihinde yayımlanan karar göre; Anayasa Mahkemesi, Gaziemir'de ortaya çıkan radyasyonlu atıkların gömülü olduğu fabrikaya, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından kesilen 5 milyon TL'lik para cezasına yapılan itiraz oy

birliğiyle reddetti. Aslan Avcı Döküm Sanayi ve Ticaret A.Ş'nin mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasıyla yaptığı başvuruya ilişkin kararda, kamu makamlarınca 2007 yılında yapılan incelemede fabrika sahasında gömülü olan atıkların tehlikeli olduğunun belirlendiğine yer verildi. Şirketin 2013 yılında yayımlanan Radyoaktif Atık Yönetimi Yönetmeliği öncesinde radyoaktif maddelerin ne şekilde bertaraf edileceğine dair bir düzenleme olmadığı ve Türkiye'de tesis bulunmaması nedeniyle nükleer atıkların bertaraf edilmesinin fiilen imkânsız olduğunu ileri sürdüğü belirtildi. Kirliliğin tespit edilmesinin ardından İzmir Valiliği tarafından şirkete idari para cezası verilerek, çevreyi kasten kirlileme iddiasıyla suç duyurusunda bulunulduğuna değinilen kararda, dava süreçleri özetlendi. Son olarak, Yargıtay 18. Ceza Dairesi tarafından 2 Mayıs 2017 tarihinde zamanaşımı gerekçesiyle sanıklar hakkındaki kamu davalarının düşürülmesine karar verildiğine yer verildi.

Tehlikeli Artıklar Bertaraf Edilmedi

Şirkete 2010 yılında Türkiye Atom Enerjisi Kurumu ile koordinasyonu sağlayarak, rehabilitasyon için Bakanlığa termin planı sunulmasının istenildiğinin hatırlatıldığı kararda,

atıkların gömülü olduğu sahada 2013 yılında gerçekleştirilen denetim sırasında su ve toprak analizler yapıldığı belirtildi. Hazırlanan bilirkişi raporunda işletme sahasında gömülen tehlikeli atıkların bertarafının sağlanmadığı ve çevredeki su kuyularında yüksek oranda ağır metallerin olduğu tespit edilmediğine vurgu yapılan kararda, şu bilgilere yer verdi:

“Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından başvurucu şirkete, 9/8/1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 8. maddesinin ikinci fıkrası ve 20. maddesinin birinci fıkrasının (v) bendi uyarınca 5.079.900 TL idari para cezası uygulanmıştır. İdari para cezası kararının gerekçesinde, 28/10/2013 tarihinde yapılan denetimde 2007 yılında işletme sahasına gömülen tehlikeli atıkların bertarafının sağlanmadığının tespit edildiği ve atık sahası ile çevresindeki su kaynaklarında yüksek konsantrasyonlarda ağır metallerin bulunduğu belirtilmiştir. Ayrıca başvurucu şirketin gömdüğü tehlike atıkların toprak ve yer altı sularında ciddi kirliliğe neden olması ve atıkların bertaraf edilmemesine bağlı olarak çevre kirliliğinin sürmesi nedeniyle idari para cezasının üst sınırdan verildiği ifade edilmiştir.”

“Mülkiyet Hakkı Sınırsız Değil”

Şirketin idari para cezasına karşı açtığı davaya ilişkin sürecin de aktarıldığı kararda, son olarak Danıştay 14'üncü Dairesi tarafından cezanın onandığına yer verildi. Konuya ilişkin kanun hükümlerinin hatırlatıldığı kararda, AİHM'in mülkiyet hakkına ilişkin örnek kararlarına da yer verilerek, mülkiyet hakkının toplum yararına kanunla sınırlandırılabilceği ifade edilerek, şöyle denildi:

“Somut olayda işletme sahasında 28/10/2013 tarihinde yapılan denetim sonucunda daha önce alana gömülen tehlikeli atıkların bertaraf edilmediği gerekçesiyle 2872 sayılı Kanun'un 8. maddesinin ikinci fıkrası ve 20. maddesinin birinci fıkrasının (v) bendi uyarınca başvurucuya idari para cezası verilmiştir. 2872 sayılı Kanun'un 8. maddesinin ikinci fıkrasında kirlenmenin meydana geldiği hâllerde kirlenmenin, kirlenmeyi durdurmak, kirlenmenin etkilerini gidermek veya azaltmak için gerekli tedbirleri almakla yükümlü olduğu belirtilmiştir. 2872 sayılı Kanun'un 26/4/2006 tarihli ve 5491 sayılı Kanun'un 14. maddesi ile değiştirilen 20. maddesinin birinci fıkrasının (v) bendinde bu Kanun'da ve ilgili yönetmeliklerde öngörülen yasaklara veya sınırlamalara aykırı olarak ömrü dolan tehlikeli atık bertaraf tesislerini kurallara uygun olarak kapatmayanlara idari para cezası verileceği hüküm altına alınmıştır.

Ayrıca aynı maddenin ikinci fıkrasına göre de (v) bendinde öngörülen idari para cezalarının kurum, kuruluş ve işletmelere üç katı olarak verileceği düzenlenmiştir. Dolayısıyla verilen idari para cezasının 2872 sayılı Kanun'un 8. maddesi ve 20. maddesinin birinci fıkrasının (v) bendi ile aynı maddenin ikinci fıkrasına göre verildiği görüldüğünden ve söz konusu Kanun hükümleri açık, ulaşılabilir ve öngörülebilir mahiyette olduğundan, başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanuna dayalı olduğu anlaşılmaktadır.”

Sağlıklı Çevre Anayasal Hak

Anayasa'nın 56. maddesine göre; herkesin sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahip olduğu ve çevre kirliliğini önlemenin devlet ve vatandaşların ödevi olduğuna vurgu yapılan kararda, şöyle denildi:

“Buna göre çevrenin geliştirilmesine, çevre sağlığının korunmasına ve çevre kirlenmesinin önlenmesine yönelik tedbirleri almak devletin temel ödevlerindedir. Bu amaçla devlet, çevrenin korunmasını sağlamak için etkili bir hukuk düzeni oluşturmakla yükümlüdür. Bu bağlamda çevrenin korunması amacıyla çevre mevzuatına aykırılıkların yaptırıma tabi tutulmasında kamu yararı amacı bulunduğu kuşkusuzdur. Dolayısıyla somut olayda tehlikeli atıkların bertaraf edilmemesi nedeniyle idari para cezası uygulanmasında kamu yararına dayalı meşru bir amacın olduğu açıktır.”

Şirkete para cezası verilmeden önce tehlike atıkların bertaraf edilmesi için gerekli tedbirleri alması için süre verildiğine de işaret edilen kararda, şöyle denildi:

“Somut olayda idari para cezasına dayanak eylem tehlikeli atıkların bertaraf edilmemesi olarak gösterilmiştir. 28/10/2013 tarihinde başvuru şirkete ait fabrika sahasında yapılan denetimlerde tehlikeli atıkların bertaraf edilmediği tespit edilmiş ve 2872 sayılı Kanun'un 20. maddesinin birinci fıkrasının (v) bendi ile aynı maddenin ikinci fıkrası uyarınca idari para cezası uygulanmıştır. Dolayısıyla idari para cezası uygulanan eylemin gerçekleştiği tarihte söz konusu kanun hükmünün yürürlükte olduğu anlaşılmaktadır.”

Para cezası dışında şirkete veya yetkililere başka bir ceza verilmediğine değinilen kararda, şu ifadelerle tamamlandı:

“Sonuç olarak tehlikeli atıkların bertaraf edilmesinin, çevrenin korunması ve sağlıklı bir çevrede yaşama hakkı açısından büyük önem arz ettiğinde kuşku bulunmadığı gibi devletin idari para cezalarının düzenlenmesi ve uygulanması alanında geniş bir takdir yetkisinin olduğu da dikkate alınmalıdır. Kaldı ki olayda başvuru şirkete idari para cezasının dışında herhangi bir adli veya idari yaptırım uygulanmamış, müsadere veya mülkiyetin kamuya geçirilmesi ya da şirketin geçici süreyle veya tamamen faaliyetlerinin engellenmesi yahut kısıtlanması gibi bir tedbir yoluna da gidilmemiştir. Ayrıca idari para cezası verilmesine yol açan fiilin başvuru kusurundan kaynaklandığı, somut olayda kamu makamlarının özensiz bir tutum veya davranışının ise söz konusu olmadığı gözetilmelidir.”

Konuya ilişkin Anayasa Mahkemesi kararına <http://bit.ly/2T1Qwak> adresinden veya QR kodu taratarak ulaşabilirsiniz.

